

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 22. januar 2007

Ved

Ambassadør Kim Traavik
Norges ambassadør i Brussel

Foto: Stig Morten Karlsen, Oslo Militære Samfund

NATO etter toppmøtet i Riga - fremtidige utfordringer

NATO-toppmøtet i Riga for knappe to måneder siden var det første i en serie på tre toppmøter som vil bli avholdt med korte mellomrom i årene fremover. Det neste kommer allerede i første halvår 2008 og vil trolig stå i utvidelsens og partnerskapenes tegn. Det tredje møtet i denne syklusen vil bli avholdt våren 2009 og vil markere sekstiårsdagen for etableringen av NATO. Vi kan og bør vente med festtalene til da, men det kan vel neppe være tvil om at NATO er den sterkeste og mest betydningsfulle forsvarsallianse verden har sett.

Dette skyldes ikke minst at Alliansen har vist og fortsatt viser evne til å tilpasse seg endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelser. Man hører fra tid til annen at "NATO er en Allianse på leting etter nye oppgaver". Det kan ha vært en treffende karakteristikkk i tiden like etter murens fall og den kalde krigens opphør. I dag er problemet snarere det motsatte: Oppgavene står bokstavlig talt i kø. Utfordringen er først og fremst å få ressursene til å strekke til og å unngå å spre seg for tynt.

Og oppgavene er mildt sagt varierte. Hvem ville for noen år siden ha trodd at NATO ikke bare skulle bevege seg "out of area", men påta seg ansvaret for stabilitet og sikkerhet i et krigsherjet asiatiske land som er dobbelt så stort som Norge og med en befolkning som er fem ganger større? Hvem ville ha trodd at NATO skulle gjennomføre omfattende humanitær støtte ikke bare til Afghanistans naboland Pakistan i forbindelse med jordskjelvkatastrofen for halvannet år siden, men også til sitt største medlemsland USA da den tropiske stormen Katrina samme høst spredte ødeleggelse langs Gulf-kysten? Og hvem ville trodd at NATO skulle bistå den afrikanske unions operasjon i Darfur?

Det er lenge siden NATOs speidet etter sovjetiske stridsvogner på de nordtyske sletter. Men Alliansens tjenester er mer etterspurt enn noensinne. Skal de fortsatt være det, og skal NATO fortsette å være et nyttig instrument for internasjonal krisehåndtering, må Alliansen nærmest på kontinuerlig basis videreføre sin tilpasning til endrede rammebetingelser og utfordringer. Og denne transformasjonsprosessen må forankres og drives frem på politisk nivå.

Derfor var da også Riga i utgangspunktet ment å være et møte med hovedfokus på endring og utvikling. Men utover høsten flyttet oppmerksomheten seg mer og mer til Afghanistan, parallelt med at kamphandlingene i den sørlige delen av landet tiltok i omfang og intensitet. Det var i Riga Alliansens innsats i Afghanistan skulle måles og veies. Utover det var forventningene til møtet relativt nøkterne. I ettertid kan man med atskillig rett si at utfallet av Riga er et eksempel på at lave forventninger kan bli overtruffet av resultatet.

Afghanistan ble naturligvis den dominerende saken på toppmøtet. Men møtet produserte også andre viktige resultater.

For det første ble Riga en bekreftelse på behovet for og viljen til å videreføre den politiske og militære omstillingen av NATO. Gjennom konkrete vedtak trakk stats- og regjeringssjefene opp kursen for den videre omstillingen. Det kanskje viktigste enkeltresultatet på dette området er at NATOs reaksjonsstyrke NRF ble erklært fullt operativ. Denne beslutningen satt riktignok langt inne, noe jeg skal komme tilbake til.

For det andre ble tre av Balkan-landene – Albania, Kroatia og Makedonia - stilt i utsikt invitasjoner til NATO-medlemskap allerede på toppmøtet i 2008, mens de tre andre – Bosnia-Hercegovina, Montenegro og Serbia – ble invitert til å slutte seg til NATOs partnerskap for fred. Dermed har alle de seks landene tatt vesentlige skritt nærmere Alliansen og på veien mot full integrasjon i euro-atlantiske institusjoner. Det er et vesentlig bidrag til sikkerhet og stabilitet i vår del av verden.

For det tredje var det enighet om å utforme retningslinjer for NATOs samarbeid med andre internasjonale aktører i forbindelse med fremtidige fredsoperasjoner. Erfaringene fra Balkan og Afghanistan har vist det er et påtrengende behov for styrket koordinering og samhandling både i forberedelses- og gjennomføringsfasen.

Og for det fjerde ble grunnlaget lagt for en videre utvikling av NATOs samarbeid med tredjeland i og utenfor Europa, bl.a. land som Japan, Sør-Korea, Australia og New Zealand, og med landene i Midtøsten og Gulf-regionen.

Sett under ett gir resultatene fra toppmøtet et godt grunnlag for det videre arbeidet i Alliansen, som opp mot Riga var kommet ut av en svært vanskelig tid. Washingtons beslutning etter 11. september 2001 om å gå utenom NATO i kampen mot internasjonal terrorisme og spenninger etter uenigheten om Irak i 2003 svekket lenge de transatlantiske båndene. Det kan ikke være tvil om at de siste årene har vært noen av de vanskeligste i NATOs historie.

Men samtidig har det vært en økende erkjennelse på begge sider av Atlanterhavet av behovet for et sterkt NATO; en felles erkjennelse av at det bare er gjennom samhold og en sterk og levedyktig Alliansen vi kan håndtere utfordringer av det omfang NATO står overfor, bl.a. i Afghanistan og Kosovo.

Og mens USA under Bush-administrasjonens fire første år var preget av unilateralisme og ad hoc-pregede koalisjoner, har vi i den andre presidentperioden – og etter de massive problemene i Irak - sett at USA igjen legger vekt på NATO og multilaterale løsninger.

Når USA igjen velger å gjøre bruk av NATO er det naturligvis en svært positiv utvikling. Det binder amerikanerne - og de øvrige 25 medlemslandene – til en konsensusprosess som gir samtlige allierte medinnflytelse. Det er ikke minst i små- og middelsstore medlemslands interesse.

Men at den politiske atmosfæren i NATO har bedret seg, betyr selvsagt ikke at det nå hersker full harmoni. Arrene etter Irak-striden er ennå ikke helt borte. Fortsatt er det meningsforskjeller mellom Washington og europeiske allierte om hvordan sikkerhetspolitiske utfordringer best kan møtes. Og fortsatt er visjonene når det gjelder NATOs fremtidige rolle ulike.

Men det er jo helt normalt. Og det er et klart fremskritt at disse meningsforskjellene nå igjen kan håndteres innenfor rammen av en etablert beslutningsstruktur basert på konsensus.

Alliansens største utfordring i årene fremover vil utvilsomt være Afghanistan. Mens NATO under hele den kalde krigen ikke løst et skudd, har allierte soldater i Afghanistan for første gang vært involvert i regulære bakkekamper, og vi har mistet et betydelig antall allierte soldater i kamp. Canada og Storbritannia har begge mistet rundt 45 mann i de intense kampene i Sør-Afghanistan.

Utenriksministeren besøkte som kjent bl.a. Sør-Afghanistan i forrige uke. Selv møtte jeg i fjor høst kanadiske soldater i Kandahar-området og britiske i Helmand-provinsen, og det gjorde et sterkt inntrykk. Mange av dem hadde mistet gode venner og medsoldater i kampene.

Både i NATO og i medlemslandene har det vært mye oppmerksomhet omkring Alliansens manglende evne til å oppfylle omforente styrkemål, særlig når det gjelder Sør-Afghanistan. Her dreier det seg mindre om antallet soldater enn om viktige kapasiteter. Også nasjonale begrensninger på hvor de ulike styrkene kan operere og hva de kan gjøre, de såkalte caveats, har vært et omdiskutert tema. Ikke minst Kanadierne har til tider vært hardt presset i Kandahar-området. I den kanadiske debatten har det vært etterlyst mer støtte fra andre allierte og stilt spørsmål ved alliansesolidariteten.

Men selv om ISAF i perioder var presset, var det aldri en reell risiko for at NATO skulle "tape" kampene i Kandahar-området. ISAF hadde og har militær kontroll og er godt forberedt på Talibans forventede våroffensiv, selv om den kan bli mer intens og omfattende enn tidligere år. Den vanskeligste utfordringen i dag er ikke den militære situasjon, selv om også den er krevende, men snarere å få fart på gjenoppbyggings- og utviklingsarbeidet. Dét er ikke primært Alliansens ansvar, men dersom den afghanske regjering og det internasjonale samfunn ikke lykkes bedre på dette området, vil heller ikke NATO kunne løse sin oppgave i Afghanistan.

Norge bidrar tungt i Afghanistan, både militært og på utviklingssiden. Norske soldater har et godt renommé, og gjør en innsats det er all grunn til å være stolt av. Utfordringene er store også i det nordlige Afghanistan, hvor norske soldater er stasjonert.

Hendelsene i Meymaneh for litt mindre enn ett år siden bekreftet det, og viste samtidig hvor utsatte ISAFs såkalte PRTer - de regionale stabiliseringslagene – kan være. Det er viktig å bidra til å befeste den stabilitet det har lyktes å skape i nord. Norske styrker er derfor kraftsamlet i Nord-Afghanistan. Samtidig har regjeringen som kjent sagt at spørsmålet om omfang og innretning på Norges styrkebidrag i Afghanistan er gjenstand for løpende vurdering.

ISAF og det internasjonale samfunn for øvrig har oppnådd og oppnår resultater i Afghanistan. Og da tenker jeg ikke på statistikk over hvor mange Taliban som er blitt drept. "Body counts" bidrar snarere til å svekke NATOs omdømme, først og fremst i Afghanistan, men også innad i Alliansen. Det er langt viktigere å formidle at flere unge jenter nå har anledning til å gå på skole, at landsbyer får rent vann, at internt fordrevne kan vende hjem, og at sykehus rustes opp og får adgang til nødvendig medisinsk utstyr.

Det er naturligvis viktig at operasjonen har støtte i allierte land. Men enda viktigere er det at den afghanske befolkningen slutter opp om afghanske myndigheter og ISAF. Befolkningen må oppleve at den internasjonale militære tilstedeværelsen bidrar til deres sikkerhet og fremtid. Bare da blir sikkerhetssituasjonen virkelig bedre. Når den afghanske befolkningen vender Taliban og andre opprørsgrupperinger ryggen, mister disse gruppene sitt eksistensgrunnlag.

I Meymaneh gjør norske styrker, sammen med styrker fra Finland og Latvia, en fremragende innsats. De nyter stor respekt i lokalbefolkningen og løser sitt oppdrag på en eksemplarisk måte. Norske hjelpeorganisasjoner er også til stede, og gjør en meget god innsats. Skoler er blitt gjenoppbygd og internt fordrevne blir hjulpet tilbake i arbeid. Norske leger tilknyttet PRTet er daglig på det lokale sykehuset og hjelper til.

Denne hjelpeinnsatsen er viktig. Lokalbefolkningen ser positive resultater av den norske tilstedeværelsen. Norges engasjement er med på å underbygge afghanske myndigheters arbeid og autoritet i provinsen. På denne måten skaper vi afghansk eierskap og engasjement. Dette er en helt sentral og overordnet målsetting for den internasjonale innsatsen. Derfor må NATO og det internasjonale samfunn nettopp støtte utviklingen av afghanske institusjoner og kapasiteter, noe det legges stor vekt på i det norske hjelpearbeidet.

Fra NATOs synsvinkel er det ikke minst viktig at det settes mer kraft inn i opplæring og trening av den afghanske nasjonale hær ANA og det afghanske nasjonale politi ANP. I Riga var det full enighet om at det nå trengs krafttak på disse områdene. Også dette vil være et viktig tema når NATOs utenriksministre kommer sammen i Brussel i slutten av uken.

På norsk side er vi i tillegg særlig opptatt av å bidra til å styrke offentlig administrasjon i Afghanistan, ikke minst rundt omkring i de 32 provinsene.

Det er fortsatt et hovedproblem at sentralregjeringen har begrenset myndighet og kontroll utenfor Kabul, selv om det har vært gjort fremskritt også på dette området.

I denne forbindelse må vi ikke glemme at Karzai-regjeringen og dens internasjonale støttespillere i utgangspunktet har en sterk stilling. I en meningsmåling som ABC News og BBC gjennomførte i fjor høst fremkommer det at 88 % av befolkningen støtter myndighetene og regjeringen. Bare 3 % ville heller hatt Taliban tilbake til makten. Nesten 90 % mener det var bra at utenlandske styrker styrket Taliban-regimet, og nesten 80 % støtter det internasjonale styrkenærværet.

Det er viktig ikke å forskusle denne sterke oppslutningen i den afghanske befolkningen. Det kan bli vanskelig. I 2005 mente hele 77 % av de spurte at utviklingen i landet gikk i riktig retning. I fjor høst var imidlertid dette tallet sunket til 55 %. Kløften mellom befolkningens forventninger og regjeringens og det internasjonale samfunns evne til å levere er voksende. Dersom den fortsetter å vokse vil også motviljen både mot regjeringen og det internasjonale nærværet kunne tilta. Derfor trengs det økt sivil innsats fra så vel Karzai-regjeringen som det internasjonale samfunns side. De som kanskje ser dette klartest, er NATOs militære ledere. COMISAF, den britiske general Richards, uttrykker det slik: Flere veier er viktigere enn flere soldater.

Skal man få maksimalt ut av det internasjonale samfunns støtte til Afghanistan, trengs det en helhetlig sivil-militær tilnærming og langt bedre samordning enn hittil. Derfor fremmet utenriksminister Støre i fjor høst en rekke konkrete forslag med sikte på å styrke helheten i det internasjonale engasjementet. Fra norsk side ble det bl.a. lagt vekt på at FN må spille den ledende rolle i koordineringen av det internasjonale engasjementet i Afghanistan. Vi understreket også behovet for å styrke samarbeidet og dialogen mellom hovedsteder og de internasjonale organisasjonenes hovedkvarter. De norske tankene fikk bred oppslutning og er godt reflektert i Riga-erklæringen.

Toppmøtet besluttet altså også at det i løpet av våren skal utarbeides konkrete forslag til hvordan NATOs militære og politiske planleggingsprosedyrer kan forbedres med sikte på å komme tidlig i inngrep og samarbeide best mulig med lokale myndigheter og andre sivile aktører i planlegging og gjennomføring av internasjonale fredsoperasjoner. Dette blir en sentral sak på utenriksministermøtet i Oslo i slutten av april i år.

Afghanistan er og forblir NATOs viktigste og vanskeligste utfordring. Når Alliansens utenriksministre samles i Brussel om fire dager vil diskusjonen i stor grad dreie seg om oppfølgingen av Riga-vedtakene, både på den militære og den sivile siden. Forut for det uformelle forsvarsministermøtet i Sevilla om tre uker vil den nye SACEUR, general Craddock, legge frem sin vurdering av hvorvidt Alliansen disponerer de styrker og kapasiteter den trenger for å løse sitt oppdrag i Afghanistan. Det kan ikke utelukkes at han vil konkludere at en økning er nødvendig.

NATOs andre hovedutfordring er Kosovo, hvor det i dag står 16000 allierte soldater, mot 30000 i Afghanistan.

Prosessen frem mot avklaring av Kosovos fremtidige status går mot slutten. Å få partene til å bli enige om en forhandlet løsning, er en stor og vanskelig, kanskje umulig utfordring. Det er en reell mulighet for at enkelte grupper i Kosovo kan ty til vold dersom de ikke er fornøyde med de forslag som FNs spesialutsending Ahtisaari om noen uker legger frem for dem. Mye av oppmerksomheten har i det siste vært rettet mot de serbiskdominerte områdene nord for elva Ibar. Men halvparten av Kosovos serbere bor i spredte enklaver i sør. Å sørge for deres sikkerhet, blir viktig for å skape et klima som tillater gjennomføring av en sluttstatusavtale. Det samme gjelder beskyttelse av kulturelle og religiøse minnesmerker.

Det betyr at NATOs forsatte tilstedeværelse er nødvendig for å sikre stabilitet. Det sier noe om hvor vellykket KFOR har vært, at dette er det eneste alle parter ser ut til å være enige om. Kosovoalbanerne, kosovoserbere, serbere, landene i regionen, Russland, FN og EU: Alle innser de at fortsatt NATO-engasjement er nødvendig inntil videre. Bare NATO er i stand til å garantere den stabilitet og ro som er nødvendig i den krevende overgangsfase Kosovo nå beveger seg inn i.

Det ligger dermed ikke i kortene at KFORs styrkenivå vil bli redusert med det første, selv om enkelte allierte land nok gjerne hadde sett at det var mulig, av økonomiske grunner og

i lys av situasjonen i Irak og Afghanistan. Men både varigheten og andre viktige sider ved NATOs fremtidige rolle i Kosovo er i dag uklare. Hva skal være Alliansens oppgaver, ved siden av å opprettholde ro og stabilitet i en overgangsfase? Skal Alliansen engasjere seg i sikkerhetssektor reform? Skal den påta seg ansvar for opplæring av en ny sikkerhetsstyrke i Kosovo? Og hva skal være arbeidsdelingen mellom NATO og EU, som bl.a. vil ha ansvaret for rettsstats- og politioperasjonen i Kosovo? Dette vil være viktige tema for utenriksministrene i Brussel på fredag, men også på utenriksministermøtet i Oslo til våren. Da vil vi også ha et klarere bilde av utviklingen i Kosovo i kjølvannet av statusløsningen.

Etter norsk syn vil det være naturlig med en gradvis dreining av NATOs fokus mot kapasitetsbygging og sikkerhetssektorreform. Vi er innstilt på å yte vesentlige bidrag på dette området, hvor vi har betydelig erfaring fra andre deler av Balkan, ikke minst Serbia.

Så til NATOs tredje hovedutfordring. For effektivt å kunne møte aktuelle og fremtidige utfordringer må NATO til enhver tid råde over tilpassede militære virkemidler. Den militære omformingen av NATO er følgelig en kontinuerlig prosess, og erfaringene fra pågående operasjoner, som Afghanistan og Kosovo, er viktige premisser for arbeidet med å transformere alliansens kapasiteter.

Også i Riga ble det truffet viktige beslutninger på dette området. Oppnåelse av full operativ kapasitet (FOC) for "NATOs reaksjonsstyrke" (NRF) utgjorde et av de mest synlige resultatene. Problemet i forkant av møtet var først og fremst å få innmeldt tilstrekkelig med styrker, slik at SACEUR på militærfaglig grunnlag kunne forsvare å erklære styrken operativ. Det viste seg å være en krevende prosess. Den norske innmeldingen av deler av Telemark bataljon til NRF 8 var et viktig bidrag og en forutsetning for at det lot seg gjøre å erklære reaksjonsstyrken operativ. Generalsekretæren var så fornøyd at han lett spøkefullt ga oss følgende karakter: "La Norvège – dix points".

I lys av problemene med å oppnå full operativ kapasitet for NRF i forkant av Rigatoppmøtet og de vedvarende utfordringene knyttet til opprettholdelse av FOC i fremtiden, ligger det i kortene at NRF-konseptet vil bli gjenstand for ny diskusjon. Spørsmål som reaksjonsstyrkens omfang og ambisjonene knyttet til dens potensielle oppgaver vil her være sentrale.

Opprinnelig så NATO for seg en styrke på ca. 17 000 personell. Dagens konsept legger imidlertid opp til en styrke på 25 000 pr. halvårlig rotasjon. I praksis binder hver rotasjon opp nærmere 100.000 personell dersom man også tar i betraktning forberedelser og etterarbeid. Det er mange som mener at det er meningsløst å ha en så stor styrke gående på gress uten å bli brukt. Mange frykter at NRF skal råtne på rot, hvilket avspeiles i slagordet "use it or lose it". Også på norsk side er vi av den oppfatning at det er behov for en ny gjennomgang av konseptet, og det ligger an til en innledende meningsutveksling om dette på NATOs uformelle forsvarsministermøte i februar.

I Riga ble også det politiske styringsdokumentet "Comprehensive Political Guidance" (CPG) godkjent av stats- og regjeringssjefene og gjort offentlig tilgjengelig. CPG gir politiske styringssignaler til det videre arbeid med transformasjon og kapasitetsutvikling i alliansen de nærmeste årene, og er direkte utledet av Alliansens strategiske konsept fra 1999. Samtidig er det verdt å merke seg at stadig flere stiller spørsmålet om tiden ikke nå er inne til å utforme et nytt strategisk konsept som i større grad reflekterer endrede rammebetingelser og utfordringer. Mange mener et nytt strategisk konsept bør foreligge til jubileumstoppmøtet i 2009. Det vil i så fall kunne bli en svært vanskelig og tidkrevende prosess som vil omfatte en rekke sensitive problemstillinger, herunder kjernevåpenspørsmålene.

Kosovo er Alliansens største, men ikke den eneste, utfordringen på Balkan. På norsk side har vi lenge ment at NATO må ha en helhetlig tilnærming til Balkan som region. For drøye seks måneder siden la Norge frem en skisse til en slik helhetlig, regional strategi. Blant annet foreslo vi at det i Riga skulle besluttes å innlemme Serbia, Bosnia-Hercegovina og Montenegro i NATOs Partnerskap for fred. Begrunnelsen var at NATO best kunne bidra til sikkerhet og stabilitet gjennom en inkluderende regional tilnærming, og ikke gjennom isolasjon av enkeltland.

Det norske forslaget ble godt mottatt av mange allierte, men ikke av alle. Motstanden var primært knyttet til mangelfullt serbisk og bosnisk samarbeid med den internasjonale straffedomstolen for det tidligere Jugoslavia (ICTY). Hovedankepunktet var at de to ettersøkte krigsforbryterne Mladic og Karadzic ennå ikke er overlevert i Haag. Dette er naturligvis en problemstilling vi tar svært alvorlig også på norsk side. Men vi mener samtidig at målet om fullt samarbeid med straffedomstolen best kan oppnås gjennom samarbeid og dialog. Det var viktig for oss å unngå at befolkningene i Serbia og Bosnia-Hercegovina fikk en opplevelse av at Europa vendte dem ryggen. Vår vurdering var at det snarere ville oppmuntre nasjonalistiske og radikale krefter, enn det ville styrke muligheten for utlevering av krigsforbrytere til straffedomstolen.

Beslutningen om å slippe de tre Balkan-landene inn i NATOs Partnerskap for fred (PfP) var en av de mest overraskende i Riga. Men den innebærer naturligvis ikke at NATO har frafalt kravet om fullt samarbeid med Haag-tribunalet. Rigaerklæringen stiller klare krav til Serbia og Bosnia-Hercegovina på dette punkt. Dette kravet støtter vi fullt ut fra norsk side. Og som pådrivere for å trekke Serbia og Bosnia-Hercegovina inn i varmen, har vi et særlig ansvar for å opprettholde presset på de to landene og for å bidra til at ICTY-spørsmålet forblir på dagsordenen inntil det er løst. Og det er det først når Mladic og Karadzic er vel forvarte i Haag.

Innlemmelsen av de tre landene i partnerskapsordningene er et eksempel på at vi gjennom målrettet innsats kan få gjennomslag for norske synspunkter i NATO, selv om motstanden i utgangspunktet kan være stor. Det hjelper selvfølgelig å ha en god sak og gode argumenter.

Målet for alle de seks Balkan-landene er NATO-medlemskap. Derfor vil Balkan også i tiden fremover være en viktig region for Alliansen. Fokus vil imidlertid gradvis dreies over mot trening, opplæring og reformstøtte. Vår erfaring fra Balkan har gjort at vi har kunnet levere solide innspill til NATOs arbeid på disse områdene, ikke minst når det gjelder sikkerhetssektor reform. Det er vi innstilt på å fortsette å gjøre.

I en gjennomgang av NATOs utfordringer hører også Alliansens videre utvidelse med. NATOs dør står i utgangspunktet åpen for alle land som ønsker det og som gjennom aktivt reformarbeid i handling viser at de deler det verdigrunnlag Alliansen er tuftet på.

Siden 1997 har NATO fått ti nye medlemmer. Det vil bli flere i årene som kommer. De tre såkalte Membership Action Plan-landene Kroatia, Albania og Makedonia ligger lengst fremme i køen. I Riga fikk de tre tilsagn om at en invitasjon kan komme allerede på toppmøtet våren 2008, forutsatt at de da oppfyller vilkårene.

Foran Riga foreslo Norge en fadderordning mellom individuelle allierte og de enkelte MAP-land for å styrke deres medlemskapsforberedelser frem mot 2008. En slik ordning gjennomførte vi med hell for de syv nye medlemmene som kom inn i 2004. Vi arbeider nå med konkretisering av fadderordningen for de tre MAP-landene på Balkan. Disse planene har møtt stor interesse både i regionen og blant allierte land.

Formelt dreier utvidelsesdiskusjonen seg bare om de tre nevnte landene. Georgia og Ukraina har imidlertid også vært fremme i diskusjonen. I Georgia er det stor støtte til regjeringens arbeid for NATO-tilnærming. Landet har gjennomført viktige reformer på sentrale områder, men mye arbeid gjenstår også. For å oppmuntre til fortsatte reformer, ble NATOs samarbeid med Georgia oppgradert i september i fjor. De såkalte frosne konfliktene i Sør-Ossetia og Abkhasia kompliserer imidlertid Giorgias forhold til NATO. Mange vil nok mene at medlemskap ikke kan være aktuelt for land med uløste territorielle konflikter.

Også for Ukraina er det langt frem. Den politiske prioritering av forholdet til NATO er svekket det siste året. Presidenten og statsministeren ser svært ulikt på dette spørsmålet. Og når det gjelder forsvarsreform har Ukraina fortsatt en lang vei å gå.

Men dette betyr selvsagt ikke at de to landene ikke vil være viktige partnere for Alliansen i årene som kommer. Spørsmålene om medlemskap for Georgia og Ukraina kan helt klart bli sentrale spørsmål frem mot toppmøtene i 2008 og 2009. Fra norsk side er vi opptatt av å se disse spørsmålene i en bredere sammenheng som også omfatter forholdet mellom NATO og Russland, selv om vi er helt klare på at Russland verken skal eller kan ha et de facto veto i spørsmål som gjelder NATOs videre utvidelse.

NATOs samarbeid med Russland foregår innenfor rammen av NATO-Russlandsrådet (NRC). Her arbeider NATO-landene og Russland som likeverdige partnere med et bredt spekter av sikkerhets – og forsvarspolitiske problemstillinger, og samarbeidet har både en praktisk og en politisk dimensjon. Sett med norske øyne er NATO-Russlandsrådet en viktig, men samtidig svært krevende arena. Det er ingen grunn til å legge skjul på at verken den politiske dialogen eller det praktiske samarbeidet har kommet så langt som mange hadde håpet da NRC ble opprettet for snart fem år siden.

Noen allierte med andre historiske referanser enn Norge har en mer reservert holdning til dette samarbeidet. Samtidig kunne vi noen ganger ønske oss et større engasjement også fra russisk side. Arbeidet i NATO-Russlandsrådet fremstår i dag som nokså rutinepreget og lite dynamisk. Fra norsk side er vi opptatt av å gjøre noe med det. Regjeringen tillegger som kjent samarbeidet med Russland stor vekt. Det er jo også slik at berøringspunktene mellom NATO og Russland stadig blir flere. Energisikkerhet er et nærliggende eksempel. I Riga ga stats- og regjeringsjefene NATOs faste råd i oppgave å utrede hva Alliansen kan bidra med på dette området, som supplement til det arbeid som gjøres i andre internasjonale organisasjoner og av medlemslandene selv, og med fokus bl.a. på beskyttelse av kritisk infrastruktur.

La meg avslutningsvis si noen ord om utviklingen av NATOs samarbeid med tredjeland, de såkalte partnerlandene. Også dét fremstår som en viktig utfordring for Alliansen. Gjennom samarbeid kan NATO og partnerlandene mer effektivt møte aktuelle sikkerhetsutfordringer. Utover den politiske dialogen som er en del av partnerskapsordningen dreier det seg også om støtte til nødvendige reformer innen sikkerhetssektoren og tiltak for å styrke evnen til å delta internasjonale operasjoner. En rekke partnerland har nå styrker som er interoperable med NATOs, og det har åpnet for en stadig større og mer betydningsfull partnerdeltakelse i allierte operasjoner. Atten partnerland bidrar i dag med styrker til NATOs operasjoner, ti til ISAF og tolv til KFOR.

I hovedsak er det bred enighet om denne utviklingen. Samtidig er det imidlertid klart at det gjør seg gjeldende ulike oppfatninger med hensyn til hvor langt man skal gå. Frem mot Riga ble dette avspeilet i en ganske intens diskusjon om hvilke rammeverk man skulle operere innenfor når NATO forholder seg til land som ikke tilhører de etablerte partnerstrukturer, men som ønsker å samarbeide med NATO, som f.eks. Australia, New Zealand, Sør-Korea og Japan.

Særlig USA var en pådriver for å etablere nye strukturer som ramme omkring samarbeidet med disse fire såkalte kontaktlandene, mens Frankrike var mest skeptisk. Det ble til slutt oppnådd enighet om at samarbeidet skal videreutvikles på en fleksibel måte, uten etablering av nye strukturer. Kontaktlandene vil imidlertid kunne få tilgang til en rekke mekanismer og instrumenter for praktisk samarbeid, og det legges opp til økt politisk dialog med basis i våre felles interesser. Det er imidlertid en viktig forskjell mellom et globalt NATO og et NATO med globale partnere. I dag trenger NATO å få det sistnevnte, men ikke å bli det førstnevnte.

Det er på tide å sette strek. Avslutningsvis bare dette: Omformingen av NATO og engasjementet i fjerntliggende deler av verden har ført til mer debatt om Alliansens fremtidige rolle, både innen rammen av NATOs Råd, der jeg møter den mer eller mindre daglig, og rundt omkring i medlemslandene. Det er i seg selv en god ting. Omformingen av Alliansen kan bare lykkes dersom den forstås og har støtte i medlemslandenes befolkninger. Dette er også en vesentlig utfordring, for Alliansen og for de enkelte medlemsland. Og det er nødvendigvis ikke den enkleste av de mange utfordringer NATO står overfor etter Riga.

Takk for oppmerksomheten.